

WSTĘP

Problem, zakres i metoda pracy	7
Literatura przedmiotu i stan badań	11
Pozaprawne aspekty stabilizacji współczesnych granic niemieckich	13

Część I. PRAWNOMIĘDZYNARODOWE PODSTAWY WSPÓŁCZESNYCH GRANIC NIEMIECKICH

I. Granice Niemiec od Wersalu do Poczdamu

1. Niemcy w granicach wersalskich	19
2. Granice „Wielkich Niemiec” w latach 1938—1945	20
3. Kształtowanie się alianckich koncepcji w odniesieniu do terytorium powojennych Niemiec	24

II. Granice okupowanych Niemiec

1. Niemcy w granicach poczdamskich	28
2. Wielki Berlin — region o statusie specjalnym	35
3. Zmiany granic niemieckich w latach 1945—1949	39

Część II. KSZTAŁTOWANIE SIĘ GRANIC NIEMIECKICH W OKRESIE 1949—1969

I. Sytuacja prawnomiędzynarodowa obu państw niemieckich i Berlina Zachodniego jako punkt wyjścia do rozważań nad ich granicami

1. Prawnomiędzynarodowe konsekwencje powstania obu państw niemieckich a „Niemcy jako całość”	55
A. Powstanie RFN	56
B. Powstanie NRD	57

C. Odmienności stanowisk obu państw niemieckich wobec status quo	58
D. „Niemcy jako całość” a prawa i obowiązki mocarstw	60
2. Sytuacja prawnomiędzynarodowa Berlina Zachodniego i Berlina — stolicy NRD w latach 1949—1969	61
A. Berlin	61
B. Berlin Zachodni	63
II. Prawnomiędzynarodowa problematyka granic niemieckich w latach 1949—1969	
1. Granice NRD	66
A. Granica z Polską	66
B. Granica z Czechosłowacją	68
C. Granica z RFN i z Berlinem Zachodnim	68
2. Granice RFN	70
A. Granica z Francją	71
B. Granica z Belgią	77
C. Granica z Luksemburgiem	79
D. Granica ze Szwajcarią	80
E. Granica z Austrią	80
F. Granica z Danią	83
G. Granica z Holandią	84
H. Delimitacja szelfu kontynentalnego na Morzu Północnym między RFN a Holandią i RFN a Danią oraz na Bałtyku między RFN a Danią	86
I. Granica z Czechosłowacją	93

Część III. PRAWNOMIĘDZYNARODOWA I POLITYCZNA PROBLEMATYKA GRANIC NIEMIECKICH W OKRESIE 1969—1979

I. Stanowisko RFN wobec terytorialnego status quo Europy w procesie normalizacji stosunków z ZSRR, PRL, NRD, CSRS	
1. Kontynuacja czy odnowa stanowiska RFN wobec status quo?	107
2. Stosunek do NRD — problematyka zjednoczeniowa	109
3. „Gewaltverzicht” — stosunek do terytorialnego status quo	111
4. Kompromis w sprawie terytorialnych podstaw normalizacji stosunków jako punkt wyjścia RFN w rokowaniach z ZSRR, PRL, NRD i CSRS	115
5. Cele strategiczne i zadania taktyczne polityki wschodniej RFN w odniesieniu do granic niemieckich — pozycje wyjściowe procesu normalizacyjnego	117

II. Stanowisko RFN wobec współczesnych granic niemieckich na tle normalizacji stosunków z ZSRR	
1. Rokowania nad układem o rezygnacji z użycia siły	129
2. Układ moskiewski i jego zachodnioniemieckie interpretacje	133
A. Układ czy „dzieło umowne”?	133
B. Cel i przedmiot układu z punktu widzenia RFN	134
C. Cel i przedmiot układu z punktu widzenia ZSRR	138
D. Potwierdzenie i poszanowanie terytorialnego status quo Europy przez RFN na mocy układu	139
E. Układ moskiewski — kompromis polityczny czy prawny	144
III. Stanowisko RFN wobec współczesnych granic niemieckich na tle normalizacji stosunków z Polską	
1. Rokowania nad układem — stanowisko RFN	151
2. Układ normalizacyjny i jego interpretacje w RFN	153
A. Układ czy „dzieło umowne”?	154
B. Cel i przedmiot układu	155
C. Potwierdzenie ostatecznego charakteru granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej — konsekwencje tego dla RFN	155
D. Układ jako kompromis w kwestii zachodniej granicy Polski	157
E. Układ a sprawa niemieckiej przynależności państwowej	165
IV. Stanowisko RFN wobec współczesnych granic niemieckich na tle normalizacji stosunków z NRD i problematyki zachodniobерlińskiej	172
1. Porozumienie czterech mocarstw z 3 września 1971 roku w sprawie Berlina Zachodniego i jego znaczenie dla prawnomiedzynarodowej problematyki współczesnych granic niemieckich	173
2. Układy i porozumienia obu państw niemieckich oraz Berlina Zachodniego z grudnia 1971 roku	179
3. Układ zasadniczy RFN—NRD z 21 grudnia 1972 roku	182
A. Układ zasadniczy — potwierdzenie przez RFN terytorialnego status quo w stosunkach z NRD	182
B. Zachodnioniemieckie interpretacje układu zasadniczego na tle perspektyw rozwoju stosunków RFN—NRD—Berlin Zachodni	188
V. Stanowisko RFN wobec współczesnych granic niemieckich na tle normalizacji stosunków z czechosłowacją	
1. Układ normalizacyjny z 11 grudnia 1973 roku — zakończenie sprawy monachijskiej	210

VI. Aktualność „problemu niemieckiego” w świetle stanowiska RFN wobec status quo Europy w okresie pohelsińskim

1. „Problem niemiecki” a ONZ i KBWE	215
A. „Problem niemiecki” na forum ONZ	215
B. „Problem niemiecki” a KBWE	217
C. „Problem niemiecki” w procesie normalizacji stosunków z krajami socjalistycznymi w okresie pohelsińskim	220
D. Taktyka „przemian przez zbliżenie” i jej funkcje w procesie budowania „jedności narodu” i „europejskiego ładu pokojowego”	228
Podsumowanie i wnioski	235
Bibliografia. Wykaz skrótów. Objaśnienie przypisów	244
Teksty układów normalizacyjnych RFN z ZSRR, PRL, NRD, CSRS oraz tekst porozumienia czterostronnego w sprawie Berlina Zachodniego	272